

Kedves Cserkészek! Ebben a „TUDÁSFA“ rovatban olyan ismereteket osztok meg veletek, amelyek az egyházi év jeles napjairól, valamint a népszokások színes rendjéről szól. Szólok a fontosabb családi szokásokról, de a társadalmi eseményekről is.

NEM csak regös cserkészeknek, hanem minden vezetőnek, cserkésznek, de a családoknak is ajánlom.

Miért? Mert az embernek a gyökereit ismernie kell. Az pedig a múltba vezet, a népmesék, balladák, mondák világába.

S amíg ezeket ismerjük, addig tudjuk, hogy kik vagyunk! Bővebben itt találtok mindenhez anyagot. <https://kmcssz.org/regos-cserkesz/>

Jó munkát!

Jablonkay Lydia RVT

augusztus – KISASSZONY HAVA – NYÁRKUTÓ – ÚJ KENYÉR HAVA – ARANYASSZONY (BŐSÉG) HAVA (Arwisura)

*Kerek Isten fája, szép tizenkét ága,
szép tizenkét ágán ötvenkét hajtása,
ötvenkét hajtáson három aranyalma,
aki kitalálja, hull az áldás arra.*

E hónapot a **kánikula** havának tartják. Augusztus, mint a termőre fordulás, az új kenyér és az őszi munkára való felkészülés, hangulatában is eltér a zaklatott júliustól. Több helyütt a templomban hálát adtak az aratás sikeres befejezésekor.

KUTYA MELEG VAN...

A régi parasztkalendáriumok szerint ebben a hónapban (augusztus 11-én) fejeződnek be az ún. „kutya napok”. Az elnevezés a régi rómaiaktól ered, akik azt hitték, hogy a nyár közepén jellemző szélsőségesen magas hőmérsékletű időszak kialakulását az okozza, hogy a Szíriusz (Kutya csillag – a Nagykutya csillagképben) – mely 1000-2000 évvel ezelőtt a legmelegebb nyári napokon a Nappal közel egy időben kelt - hozzáadja hőjét a Napéhoz. A rómaiak ezt a - július 3-ával kezdődő - negyven napos periódust, a nyár legforróbb napjait, nevezték el a kutya napjainak, vagyis '[caniculares dies](#)'-nek, ami nálunk kánikulát jelent. Ez lehet a magyarázata, hogy miért mondjuk még ma is a nagy hőségre, hogy „kutya meleg” van.

Népi megfigyelések:

- ha forró az augusztus első héten, sokáig lesz hó a télen
- ha sok az eső augusztusban, nem lesz jó bor a hordóban
- amilyen az idő Bertalan napján olyan lesz az ősz

Az égboltot őrző kutyák: a Kis Kutya és a Nagy Kutya csillagkép

Nagy Kutya csillagkép (Canis maior): [Sirius]. Az Igazság mérlegét tartja. Megmérettetést végző. Sakálfejű anubisz.
A Nagy Kutya (Canis Major) és a Kis Kutya (Canis Minor)

A Nagy Kutya nem túl látványos csillagkép, de benne található az égbolt legfényesebb csillaga, a Szíriusz.

A Szíriusz kékesfehér óriás és mindössze 8,7 fényévre van tőlünk. Neve szikrázót jelent.

A csillagkép Orion egyik kutyájáról kapta a nevét. Másik kutyájáról a Kis Kutyát nevezték el.

A Kis Kutya legfényesebb csillaga a Procyon (görögül kutya előtit jelent, mert az év során a Nagy Kutyánál korábban kel).

A Kis Kutya és a Nagy Kutya csillagkép legendái

A görög mitológiában több mese is született a csillagképpel kapcsolatban – a legismertebb az, amelyik Orion történetéhez kapcsolódik. A Kis és Nagy Kutya Orion kísérői voltak, halála után pedig Szíriusszal az Alvilágba kerültek, ahol folytatták a vadászatot. Egy másik mítosz szerint az égi kutyában Kerberoszt, az Alvilág kutyáját látták.

Egy sokkal szelídebb mese szerint a Nagy és Kis Kutya az Ikrek asztala alatt lapulnak, és várják, hogy az onnan lepottyánó morzsákat felszedhessék. Ezek a morzsák a két csillagkép között található halvány csillagok.

A magyarok a Szíriuszt Sántakátának nevezték – a történetet az Orion csillagképnél is megtaláljuk, röviden itt is megemlítem: Sántakata a kaszásoknak (Orion) vitte az ebédet, de belelépett egy eldobott kaszába, azóta sántít. Valószínűleg a csillag látóhatárhoz közeli pozíciója miatt is pislákol, ezért nevezték őseink „sántának”. A magyarság körében még ismert volt az Étekhordó csillag elnevezés is, mivel ez az éjszakai égbolt legfényesebb csillaga. Ezenkívül Tündérszemű, Tündérfő, Árvaleány pillantása, Zúzmaracsillag nevekkkel is illették a Szíriuszt. Ez utóbbit valószínű a téli, korai tavaszi hideg éjszakák miatt kapta.

A Nagy Kutya déli csillagaiban pedig a sakált elpusztító íjat és nyilat látták. A vadállatot azért kellett megölni, mert letarolta a király gabonaföldjeit.

Kis Kutya

Az egyik görög monda szerint a Kis Kutya csillagképben Mairát, Ikariosz kutyáját kell látnunk. Amikor Dionüszosz az emberek közé ment, hogy borral kínálja őket, Ikariosz athéni pásztorokat is megkínált borral, akik egy kicsit többet ittak a kelleténél. Amikor részegen elterültek a földön, társaik azt hitték, hogy megmérgezték őket. Ezt látván Ikarioszt halálra verték. Lánya, Erigoné sokáig kereste apját, míg végül Maira, a hű kutya vezette nyomra.

Amikor a lány holtan látta apját egy fa alatt, fájdalmában ugyanarra a fára felakasztotta magát. Dionüszosz mindhármut az égre emelte: Erigoné lett a Szűz, Ikariosz a Nagy Medve, Maira pedig a Kis Kutya. A magyarok körében a főcsillagot Határjáró vagy Nehézlábú csillagnak nevezték, története azonban ismeretlen.

A magyar népnyelv az Oriont Kaszáscsillagnak nevezi. Az öv három csillaga a három kaszás. A három kaszás meghosszabbításában van Nagy Kutya csillagképbeli Szíriusz magyar neve Sánta Kata. Ő viszi az ebédet az aratók után, de sántasága miatt sohasem éri őket utol.

Nimród/Orion a legfontosabb csillagkép, mely összeköt bennünket a galaxis középpontjával. Az egyik legismertebb és egyik leglátványosabb csillagkép a déli égbolton. Magyarországról nézve télen figyelhető meg a legjobban. **Nimród a beavatás fázisa**, a Tejútra lépést megelőző, beavató ősapa. Az egyik legerősebb védelem az égen.

Nimród a magyar hagyományban

Nimród, a magyarok Ősatyjának, a világ első királyának csillagképe is.

Nimród a **nagy vadász** mutat példát **Hunornak és Magornak, akik az Ikrék csillagkép** megtestesítői. Nimród öve az egyenlítőn helyezkedik el, ez a kozmikus egyensúly megtartásának lehetőségét szimbolizálja.

A magyar hagyományban az övcsillagoknak Nimród részeiként Szent István, Szent Imre és Szent László felel meg.

A magyar alapítású Pálos rendet az egyetlen magyar alapítású férfi szerzetes remete rendet Boldog Özséb esztergomi kanonok alapította, amikor 1250-ben egyesítette a Patacs-hegyi és a pilisi remetét. A Pálosok Nimród erővonalaira, a csillagkép csillagainak földi megfelelői helyeire kolostorokat, szentélyeket, kultuszhelyeket építettek. **A három övcsillaghoz kapcsolódó három hegy az Árpád vár, Rám hegy és a Mágus hegy.** Az itt érezhető energiáknak a mai napig gyógyító hatásuk van.

Az Orion-mítosz eredete

Az ókori sumérok azonosították először Oriont. Ezek az emberek több mint 5000 évvel ezelőtt éltek a Közel-Keleten. A sumérok legendás hőseit, Gilgamest látták a csillagképben, amint egy másik csillagképpel küzd.

Ez volt a mennyei bika, a sumér mitológiából származó karakter. A görögök ezt a csillagképet Bikaként ismerték.

Jeles napok augusztusban

Augusztus 01. - Vasas Szent Péter napja

Szent Péter apostol Jézus tanítványa volt. Őt nevezte Jézus kösziklának, akire egyházát építette. Ez a nap az ő ünnepe, annak emlékére, hogy egy angyal kiszabadította Heródes börtönéből, ahol láncra verve őrizték. **A vasas elnevezés a széttört bilincsre utal.**

A csoda helyén emelték Rómában a Szent Péter székesegyházat.

Vasas Szent Péter a testi- és elki betegek gyógyítója, tőle kérnek segítséget, azok is, akik valamilyen rossz szokás, szenvedély rabjai. Ezen a napon a gondos szőlősgazda nem dolgozott, még csak a szőlőbe sem mehetett ki, mert akkor a szemek mind lehullottak volna.

Más vidéken a kukoricára vonatkozó termésjóslás szerint, ha ezen a napon esős az idő, akkor jó kukoricatermés várható, de később már hiába esik, nem lesz kukorica.

Mivel augusztus elseje balszerencsés nap, ezért nem jó ómen ezen a napon házasságot kötni.

Péter legendájából megtudjuk, hogy a keresztényüldözés során először menekült Rómából, de megjelent előtte Jézus. Mikor Péter megkérdezte tőle, hogy hová tart, Jézus azt felelte, visszamegy Rómába, hogy újra megfeszítsék. Ezután Péter önként vállalta a mártíromságot, és saját kérésére fejjel lefelé feszítették keresztre, mert nem tartotta méltónak magát arra, hogy úgy haljon meg, mint Jézus.

**IMA: Szent Péter te magad is voltál láncsal megkötözve,
Isten kegyelméből megszabadultál!**

**Szeretettel kérünk, járj közbe értünk és világunkért,
hulljanak le rólunk a megkötözés láncai,
tapasztaljuk meg gondviselő mennyei Atyánk irgalmát,
nyerjük vissza istengyermeki szabadságunkat!
Isten irgalmát kérve,**

Augusztus 10 – Lőrinc napja

Szent Lőrinc a katolikus egyház leginkább tisztelt szentjeinek egyike, akit a legenda szerint 258-ban égettek halálra. Lőrinc II. Sixtus pápa diakónusa volt. A vértanú pápa elfogatásakor őrá bízta az egyház kincseit, hogy ossza föl a szegények között. A pápa egyben azt is megígérte, hogy három nap múlva ő is mártíromságra jut. Lőrinc Sixtus végakarata szerint cselekedett. Amikor őt is letartóztatták, és az egyház értékeit rajta követelték, a szegényeket vezette a bíró elé, mondván: Íme, az egyház vagyona!

A közhiedelem szerint a dinnye e naptól kezdve már nem olyan finom, mert **lőrincses**.

„Ha Lőrinc-napon esik, a sárgadinnye magja, belső része mind lucskos lesz.

Az Ipoly menti falvakban az uborkára is vonatkoztatták a dinnyével kapcsolatos megfigyelést. Göcsejben azonban a Lőrinc-napi esőt jó előjelnek tartották a bőséges bortermésre vonatkozóan. Kalendáriumi regula szerint:

Lőrinc napja, ha szép, sok a gyümölcs és ép.

A Drávaszögben úgy tartják, hogy ha Lőrinc-napkor szép az idő, hosszú lesz az ősz.

A szegények, a könyvtárosok, a tűzoltók, a tűzzel dolgozó pékek és cukrászok Lőrincet a középkorban védőszentül fogadták, pártfogójukként tisztelték. Az égési sebek, láz, szemfájás enyhítésére is hozzá fohászkodtak. A középkor végén Lőrinc a körmöcbányai vargáknak, továbbá a lőcsei paszományosoknak volt céhpatrónusa.

„Szent Lőrinc tüzes könnyei”

Augusztus 10. és 13. között, ha éjszaka tiszta az idő, látványos égi jelenségeket láthatunk, melyet a népnyelv hullócsillagoknak nevez. A Perseidák az egyik legismertebb, fényes meteorokat és sűrű hullást produkáló meteorraj.

Nagyboldogasszony napja – a magyar nemzet ezeréves ünnepe
Legrégibb Mária ünnepünk. Ezen a napon ünnepli az egyház **Mária mennybemenetelét és egyben Magyarország oltalmazóját. Szent István királyunk volt az, aki az országot Szűz Mária oltalmába ajánlotta halálos ágyán,**

Innen az elnevezés is Regnum Marianum azaz Szűz Mária országa.

Az ünnep vigíliáját (előestéjét) általában virrasztással töltik a hívek, Mária énekeket énekelve, imádkozva. Az asszonyok egy jelképes koporsóba Mária szobrot helyeznek, mellé virágokat, füveket tesznek, virrasztanak, majd másnap körmenetben viszik a koporsót. **Ezen a napon szokás volt virágot, gyógynövényt szedni,** majd a templomban megszenteltetni, *a betegeket aztán ezzel gyógyították, de jutott belőle a csecsemő bölcsőjébe vagy a halottak koporsójába is.* Azt tartották, ha tűzre dobják a füveket az véd a vihar ellen. A téli holmikat ezen időszakban kitették a napra, szellőztették, hogy a moly bele ne menjen. Dologtiltó nap is volt, sütni például nem szabadott, azt tartották a tűz ilyenkor kicsap a kemencéből. Ha szép, napsütéses volt az idő, az jó szőlő vagy szilvatermést jelentett. Néhol keresztet vágtak a gyümölcsfába, hogy bő termés legyen. Muravidéken ez a nap is dologtiltó nap. Sokfelé búcsúnap.

Híres magyar búcsújáró helyek: Andocs, Máriagyüd, Feldebrő, Csorna, Mátraverebély...

E naptól kezdve tiltották az asszonyok számára a fürdést a folyóvízben. A magyar hagyomány többféle Boldogasszonyt ismer, a néphiedelem hetet tart számon. Az egyes Boldogasszonyok melléknevei tájegységek szerint változhatnak (pl. szülő-, gyertyaszentelő-, fájdalmas-, gyümölcsoltó-, nagy-, sarlós-, segítő Boldogasszony stb.).

„Az égen nagy jel tűnt fel: egy asszony, kinek öltözete a nap volt, lába alatt a hold, fején pedig tizenkét csillagból álló korona.”

A Nagyboldogasszony elnevezés magyar sajátosság, mely Szűz Máriát Boldogasszony néven tiszteli. Gellért püspök volt a Szűz Mária-tisztelet elindítója Magyarországon. A magyar nép a Boldogságos Szűz Máriát, több néven illeti, mint: Magyarok Nagyasszonya (Magna Domina Hungarorum), Nagyasszony ...

Az ősegyházig visszanyúló hagyomány szerint a Megváltó, édesanyjának, Máriának holttestét nem engedte át a földi enyészetnek, hanem röviddel halála után magához emelte a mennyei dicsőségbe. Szent Anna Szűz Mária édesanyja volt. Anna hosszú húsz évet élt már házasságban férjével, azonban nem született gyermekük. Megfogadta, ha egyszer gyermeke születik, azt a templom szolgálatára szenteli. Akkoriban mélyen elítélték a gyermektelenséget. Isten azonban megsegítette őket, és megszületett kislányuk, Mária.

A népi kalendáriumban a **"két asszony köze"**, azaz az **augusztus 15-ei Nagyboldogasszony és a szeptember 8-ai Kisasszony napja közötti időszak varázserejűnek számít**. Ekkor kellett szedni a gyógyfüveket, kiszellőztetni a téli holmikat, a ruhaféléket, hogy a moly beléjük ne essen. A termékenységvarázláshoz kapcsolódott, hogy ilyenkor **"ültették a tyúkokat"**, hogy az összes tojásukat kiköltsék, és gyűjtötték a mészben sokáig elálló **"két asszony közi"** tojást.

Eleink himnusza Boldogasszony Anyánk imádsága, éneke volt Kölcsey Himnusza előtt.

Augusztus 16 Rókusnak

van a névnapja, aki az orvosok, kórházak és betegek, valamint a ridegen tartott szarvasmarhák védőszentje,.

Augusztus 20. Szent István napja.

Bizonyára kevesen tudják, de Szent István, uralkodása idején még augusztus 15-ét, Nagyboldogasszony napját avatta ünnepé, akkorra hívta össze Fehérvárra a királyi tanácsot és tartott törvénynapot. **Élete végén a beteg király ezen a napon ajánlotta fel az országot Szűz Máriának, és 1038-ban ő maga is ezen a napon halt meg.**

Az ünnep dátumát Szent László király tette át augusztus 20-ára 1083-ban VII. Gergely pápa hozzájárulásával ekkor emeltették oltárra I. István relikviáit a székesfehérvári bazilikában, ami szentté avatásával volt egyenértékű.

Szent István király ünnepének megtartásáról már az 1222. évi Aranybulla első pontja is rendelkezett.

1774 óta Szent István ünnepe. Először 1818-ban tartottak körmenetet jobbának tiszteletére.

E nap az új kenyér ünnepe is. *Különösebb paraszti hagyományok nem fűződtek Szent István napjához.*

Egyes vidékeken ekkor rendezték meg az aratási felvonulást. A Gömör megyei református Szuhafőn a legszegényebb családnak nagy kenyeret sütöttek, melyhez a lisztet házról házra gyűjtötték össze. István napkor a Drávaszögben a szép idő jó gyümölcstermést jelez. A beregi Tiszaháton úgy tartják, hogy István napkor mennek el a gólyák. Ezután már nem tanácsos szabadban fürödni, mert feltételezik, hogy a szarvasok belevizelnek a vizekbe, és a vízi szellemeket sem szabad megzavarni.

A Szent Jobb-körmenet egy évente megrendezett vallási ünnepség, melynek során **Szent István király jobb kezének ereklyéjét körmenetben viszik végig Budapest belvárosában.** Az ünnepet augusztus 20-án tartják, Szent István napján, a budapesti Szent István Bazilikától indulva. A körmenetben a hívők és a vallásukat nem gyakorlók is részt vesznek, és az esemény a magyar történelem és kultúra fontos része.

"Ez a nap hálaadás a múltért, népünk életéért és könyörgés a jövőért"

Augusztus 24. - Bertalan napja.

A tizenkét apostol egyikére, a *bunkásörmök, csizmadiák, kesztyűsök, könyvkötők, mészárosok, szűrszabók, vargák védőszentjére*, akinek oltalmát idegesség ellen is kérik, emlékezünk liturgikus ünnepén, augusztus 24-én. Apokrif iratok tudósítása szerint Bertalan először Itáliában, majd Örményországban hirdette az evangéliumot. Itt lett Krisztus vértanúja, mégpedig úgy, hogy megnyúzták, majd lefejezték. A Sixtusi-kápolnában Michelangelo úgy ábrázolja az *Utolsó ítélet* című képen, hogy egyik kezében kést, a másikon a tulajdon bőrét tartja. Michelangelo erre a bőrre talán önarcképét festette rá.

Megfigyelések szerint őszezdő nap, ekkor vége a kánikulának. A halak már nem nőnek tovább, a szőlőben elszaporodnak a seregélyek. Az e napi időjárásból jósolták meg, hogy milyen lesz a várható őszi időjárás. Az e napon köpült vajnak gyógyító erőt tulajdonítottak, s úgy vélték, ha egy kanállal a búzába tesznek, nem esik bele a féreg. Képe szerepel a Szent Koronán is.

A lencsét is megdörgölik vele, hogy ne essen bele a zsiszik. Időjós, termésvarázsló, gyógyítónap

Szt. Bertalan kápolna, Palkonya